

Njim in nam...

Veliko moraš pretrpeti,
prijatelj, da le-to spoznaš:
kdor hoče ljubiti, živeti,
ta mora ubiti v srcu laž.

Veliko moraš pretrpeti,
da to spoznanje pridobiš:
kdor hoče ljubiti, živeti,
ta mora poljubiti križ.

Veliko moraš pretrpeti,
da vstaneš od zanikovanj:
živeti je lepo, trpeti,
in umreti strt in poteptan.

(S. Kosovel: Veliko moraš pretrpeti)

Ta Kosovelova pesem je naše pristno slovensko sporočilo, pretkano z duhovnim izročilom, ki ga naš slovenski človek vsako leto za 1. november na novo podoživlja, ko se brez kakršne koli prisile in organizacijske spretnosti samovoljno poda na svoje pokopališče. Da svoje! Kajti vsakdo ima zase svoj tihi dom tam, kjer njegovi spe večni sen...

AMBROŽ KODELJA

Človekovo počasno umiranje od vsega, kar si je pridobil, spoznal in posredoval drugim, je v enkratni pesniško umetniški besedi izpovedal kraški pesnik v zgornji pesmi. To ni samo lirično literarno dovršena oblika pesnikove izpovedi o bistvu in smislu smrti, ampak mnogo več. To je pesnikov poklon slovenski duhovnosti, ki jo je naš človek vedno nosil v sebi, ne glede na izobrazbo, kot tudi ne glede kakšen odtенок vere je prevladoval v njegovi psihi.

Na poseben način se tokrat srečujemo tudi s starostjo. Starost ni vedno privilegij smrti, saj danes umira mnogo več mlajših kot starejših. Srečujemo se s tisto življenjsko dobo, ki je lepa in plemenita. To je človekovo obdobje plemenitenja rodu, ki nas bo nadomestil... Kako velik privilegij ima človekova starost, kolikor jo pravilno ovrednotimo in tudi razumemo...

Res, veliko moraš pretrpeti, da to spoznanje pridobiš... in tudi biti iskren, da temu spoznanju ne ubežiš...

Pogovor s pokrajinskim svetovalcem Ivanom Peterlinom

TRST SE VEDNO BOLJ ZAPIRA V OZKE NACIONALISTIČNE OKVIRE

Pogajanja za sestavo novega tržaškega pokrajinskega odbora so dokončno propadla. Pokrajinski svet, ki je bil izvoljen v letošnjem juniju, bo torej razpuščen z odlokom predsednika republike. Imenovan bo komisar, ki bo vodil tržaško pokrajino do novih volitev prihodnje pomlad. O poteku pogajanj in o sedanjem političnem položaju v Trstu smo se pogovorili s pokrajinskim svetovalcem prof. Ivanom Peterlinom, izvoljenim na listi Slovenske skupnosti.

Profesor Peterlin: dolga in zapletena pogajanja, da bi tržaška pokrajina končno le izvolila novo in trdno upravo, so propadla. Kako je pravzaprav stvar potekala in zakaj ni prišlo do pametne rešitve?

Takoj moram poudariti, da so politologi pravilno sklepali, da bo upraviteljstvo tržaške pokrajine sila težka in komplicirana stvar. Dejstvo, da med strankami nikakor ni prišlo do sporazuma o tem, kdo naj to ustanovo upravlja, takratne pesimistične napovedi samo potrjuje. V bistvu je bilo še enkrat potrjeno dejstvo, da tržaška pokrajina — kot institucija — nikakor ne odigra tiste vloge, ki ji upravičeno pripada, to je, da je pač institucionalno koordinator političnih in upravnih posegov na vsem teritoriju in da torej »de facto« zaobjema poleg tržaške občine tudi druge, od devinsko-nabrežinske do miljske. Tega se t.i. tržaška politika noče zavedati in

raje politične usmeritve na pokrajini vsebinsko veže na tržaško občino: in prav tu tiči zajec! Široka fronta desničarstva in idejne zahtovitosti, ki upravlja tržaško občino, je vseskozi pogojevala dogovore na pokrajini in v končni fazi se je, raje kot da bi sprejela neko »drugačnost«, odločila za skrajnost, za komisarsko upravo in s tem za razpust in nove, predčasne volitve.

V trenutku, ko se je na obzorju pokazala možnost novih upravnih variant z odločilnim prevzemom odgovornosti demokratičnega bloka (Zeleni, Slovenska skupnost, Demokratična stranka levice), se je tržaški politični vrh stresel! Krščanska demokracija in Socialistična stranka Italije, ta velika talca melonarskega tržaškega lobby-ja, sta v velikem strahu položila orožje in obema je zmanjkalo poguma, da bi končno le prevetrila svoja nazadnjaška gledanja in pozicije, ki že nekaj let pehajo

naše mesto v objem iredentizma in v politične okvire, ki s t.i. vstopom v Evropo nimajo nič skupnega.

Kakšna so bila stališča Slovenske skupnosti?

Slovenska skupnost, ki sem jo v pokrajinskem svetu predstavljal, je po moji oceni v tem, sicer kratkem, obdobju, odigrala vidno in pozitivno vlogo. Vseskozi je skušala italijanskemu Trstu dokazovati in dopovedovati nesmisel zapiranja v ozke nacionalistične okvire in to na pragu leta 2000 in na pragu splošne evropeizacije. Iskala je vse možnosti demokratizacije upravljanja, iskala in tudi našla partnerje, ki na slovensko problematiko gledajo drugače. Vendar je cementni »berlinski zid«, ki ga je postavila desničarska fronta, vse te napore zaustavil. Lahko rečem, da je stranka, ki sem jo predstavljal v pokrajinskem svetu, vsekakor zlezla iz načrtno anonimnosti, v katero so jo italijanski partnerji pehali. Prav gotovo je pri marsikakem političnem vodstvu padla prejudiciala do naše slovenskosti in mislim, da nam je uspelo, da smo se v pogajanja vrinili kot enakopraven in spoštovanjan vredni partner.

In vendar: če bi morali s prstom pokazati na krivca...

Tu ni nikakršnih dvomov; žal je ponovni zmagovalec tržaške politične stvarnosti predvsem ve-

1. november - dan spomina na pokojne

(foto D. Križmančič)

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 1. novembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder. Miroslava Leban: »Pravljica dežela sreče«; 10.50 Boris Kobal in Sergej Verč v satiričnem kabaretu »Prežganka«; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Tržaški štempiharji; 15.30 Šport in glasba; 17.00 Krajevne stvarnosti: Z naših prireditvev.

■ PONEDELJEK, 2. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Jugoslavija 1941-45; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrič: »Most na Drini«; 12.00 Okno na Arbat. Pripravlja Martina Kafol; 12.40 Revija ZCPZ v Kulturnem domu v Trstu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Svet za zavezo«; 14.30 Pogledi na slovenski filmvideo; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ TOREK, 3. novembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 10.00 Mladinski oder: »Čarovnik na obisku«; 10.40 Poklon tržaških izvajalcev Mariju Kogojcu; 11.30 Ivo Andrič: »Most na Drini«; 12.00 Otrk in igra; 12.40 Revija ZCPZ v Kulturnem domu v Trstu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val; 17.00 Mi in glasba; 18.00 Marjan Rožanc: »Stavba — radijska igra.

■ SREDA, 4. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrič: »Most na Drini«; 12.00 Pesnice in pisateljice v anglosaški književnosti; 12.40 Revija ZCPZ v Kulturnem domu v Trstu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 »Na goriškem valu«; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Na goriškem valu«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Sprehod po poteh slovenskega gledališča.

■ ČETRTEK, 5. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Trst, december 1941; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrič: »Most na Drini«; 12.40 Revija ZCPZ v Kulturnem domu v Trstu: dekliska pevka skupina Vesela pomlad iz Opčin; vodi Franc Pohajač; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ PETEK, 6. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrič: »Most na Drini«; 12.00 Halo, dober dan! Tu 362875; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Halo, dober dan!; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Ena resna — ena smešna«; 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 7. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrič: »Most na Drini«; 12.00 Krajevne stvarnosti: Ta rozajanski glas — Oddaja iz Režije; 12.45 Krajevne stvarnosti: Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 Duh časa in čar odra v spominih Jožeta Babiča; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Adam, kje si? Edvard Kocbek in njegov čas.

Oblikujmo skupno slovensko fronto za dosego naših pravic

Slovenci v Italiji bi najbolj krepko in jasno odgovorili na volilne reforme, ki otežujejo ali pa kar onemogočajo izvolitev slovenskih predstavnikov v zakonodajna in upravna izvoljena telesa s tem, da bi povežali svoje sile, premostili razlike in oblikovali skupno slovensko fronto za dosego naših pravic, za uveljavljanje demokracije in sožitja. Zato Slovenska skupnost predlaga vsem slovenskim političnim komponentam v zamejstvu osnovanje skupne slovenske liste za deželne volitve, ki bodo junija prihodnje leto.

Novi deželni volilni zakon onemogoča Slovenski skupnosti, da bi sama izvolila svojega svetovalca, kot je to zmogla od prvih deželnih volitev leta 1964 do danes. Nudi pa ji možnost volilne povezave s kako večjo stranko. To bi ji pod določenimi pogoji omogočilo izvolitev svetovalca iz »kotla ostanokov«. Vendar je stranka mnenja, da je veliko bolj primerno oblikovanje skupne, nadstrankarske slovenske li-

ste, ki naj nastopa kot samostojen subjekt.

SSk je mnenja, da bi bili potrebni razgovori z ostalimi komponentami v najkrajšem času, saj bodo zahtevne volitve že čez nekaj mesecev. Dogovor o skupnem nastopu bi bilo treba doseči do konca leta, drugače bo morala iskati stranka drugačne rešitve, saj si na noben način ne moremo privoščiti nadaljnega krčenja števila slovenskih izvoljenih predstavnikov.

O tem je 20. oktobra obširno razpravljalo deželno tajništvo SSK, ki je pod vodstvom tajnika Iva Jevnikarja zasedalo v Nabrežini. V razpravo so posegli številni prisotni, ki so v celoti osvojili stališča, ki so prišla na dan na nedavnem deželnem internem seminarju SSK v Kobjeglavi, ki je bil posvečen volilnim preosnovam. Stranka bo nadaljevala s prizadevanjem za pravno rešitev v skladu z evropskimi standardi, torej za zajamčena mesta za manjšine v vseh izvoljenih telesih.

V Trstu spet vik in krik

Lista za Trst in njeni podrepniki so se šele po skoraj dveh mesecih zavedli, da je v Uradnem listu pisalo, kako je italijanska vlada »z zadovoljstvom« vzela na znanje sporočilo slovenske vlade, iz katerega izhaja, da je Slovenija, kolikor sodi v njeno pristojnost, prevzela vse obveznosti, ki jih vsebujejo dosedanje

Trsta in spet pustila na cedilu istrske prebežnike. Očitajo ji dalje, da ni držala besede, saj se je bila obvezala, da ne bo glede odnosov s Slovenijo ničesar ukrenila, ne da bi se prej posvetovala z deželo Furlanijo Julijsko krajino oziroma s predstavniki istrskih begunskih organizacij.

Prav dobro vemo, kje te gospode čovelj žuli. Ne gre namreč le za vprašanje odškodnine za imetje, ki so ga prebežniki pustili v Istri, temveč tudi in predvsem za nekaj drugega in važnejšega: za ozemeljske apetite.

Velik trušč, ki je zdaj nastal v Trstu, bi moral strezniti marsikaterega naivneža na obeh straneh meje.

* * *

Zveza Slovencev videmske pokrajine priredi v petek, 30. oktobra, v občinski dvorani v Špetru posvet na temo »Nova organiziranost gorskih področij — Gorska skupnost in občine«. Srečanja se bodo udeležili javni upravitelji in predstavniki italijanske manjšine v Istri in ladinske na Tridentinskem. Začetek ob 18. uri.

ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE iz Gorice in SLOVENSKA SKUPNOST v deželi Furlaniji-Julijski krajini

sporočata, da bo v soboto, 31. oktobra, ob dnevi spomina na rajne in ob 50-letnici postavitve fašističnega taborišča

KOMEMORACIJA V GONARSU

z začetkom ob 16. uri. Pel bo zbor Rupa-Peč pod vodstvom Zdravka Klanjščka, govoril deželni tajnik SSK Ivo Jevnikar, molitve pa bo vodil dr. Kazimir Humar.

Pogovor s pokrajinskim svetovalcem Ivanom Peterlinom

Trst se vedno bolj zapira v ozke nacionalistične okvire

lika iracionalnost. Tudi v teh hudih trenutkih, ko vsem teče voda v grlo, je v brk vsemu prevladala ozkost! Prevladala je otročja demagogija Liste za Trst in njenih podrepanikov, ki se nikakor ne morejo otresti smrtonosnega in divjega oprijema stališč, ki dišijo samo še po naftalinu in kleti. Tržaški volivec in sploh tržaško prebivalstvo je ujeto v teh mrežah in dokler ne bo zapihala nova politična burja in prevetrila te zaprtosti, ne bo drugače.

Kako bi se dalo stanje izboljšati in kaj lahko manjšinska stranka, kot je Slovenska skupnost, naredi?

Mogoče sem na stvar indirektno odgovoril že v prejšnjem razgledanju. Ena od rešitev tiči v ljudeh samih: v volilni kabini se morajo odločiti med dvema političnima smerema. Lahko izbirajo med svežino, dinamičnostjo, elastično naprednostjo in pogledom v leto 2000 ali pa izberejo pot ozkosti, zaprtosti, zaverovanja v zaudarna gesla nove iredente!

Mislím, da slovenska manjšina in pa stranka Slovenske skupnosti nikakor nimajo težav pri izbiri. Nasprotno! Stališča, ki sem jih zagovarjal v pokrajinskem svetu, so bila po mojem mnenju izredno elastična stališča, prežeta z vitalnim in vsekakor modernim gledanjem na tržaško stvarnost.

Ob tem bi rad poudaril še nekaj: kljub temu, da sem kot kandidat nastopal kot neodvisen, nisem v tem kratkem, a vsekakor dinamičnem obdobju, nikoli nalletel na navzkrižja s političnim tajništvom stranke. Naši pogledi so bili enotni, vedno usklajeni in unitarni. In to se mi zdi zelo pomembno. Prav zato sem prepričan, da je Slovenska skupnost resnično pravo stičišče slovenskih manjšinskih želja in upam, da se bo tudi v prihodnje zbrala ob tem edinem, samo-slovenskem, »kartelu« čimvečja fronta naših ljudi.

Pa še nekaj: vsem hvala za veliko pomoč in pozornost, katerih sem bil deležen vseskozi.

Bošnjaki in Hitler II.

Svojevstvene premike pri Bošnjakih — Bosansko-hercegovskih muslimanov — zapazimo leta 1941. Septembra je prišla v javnost prijedorska resolucija. V njej med drugim beremo: »Kot dobri muslimanski Hrvati gledamo z bolečino na vse pojave, ki so se začeli porajati... Vlada v Zagrebu naj bi zastavila ves svoj ugled, da te boleče pojave prepreči...« 1. decembra leta 1941 razposljejo muslimanski privrženci antifašističnega gibanja »Razglas za brate Muslimane«. V njem so zapisali: »... Nesreča, ki nas je zadela s propadom naše države (Kraljevine Jugoslavije), je enako prizadela čustva Muslimanov kot tudi ostalih jugoslovanskih narodov...«

AMBROŽ KODELJA

Od aprila leta 1941 lahko zapazimo, kot močno protiutež Srbom in Hrvatom, nekakšen muslimanski jugoslavizem, ki se je v muslimanstvu ohranil do danes, seveda v drugačni obliki. Poudarjal je podobno željo kot jugoslovanski panslavizem, ki mu je bil nekaka protiutež. Vodil ga je Uzeir Hadžihasanović, ki je pred vojno bil vplivni prvak v Jugoslovanski muslimanski organizaciji. V tem času se pojavi zahteva po nekakšni avtonomni ureditvi Bosne in Hercegovine pod nemškimi protektoratom. Načrt je preprečil odločni odpor Paveličeve vlade. Prav te razmere so botrovale znane mu pismu v novembru leta 1941, ki so ga muslimanski voditelji poslali Hitlerju. Že naslov je zanimiv: »Njegova ekscelencija Adolf Hitler, vodja nemškega naroda!« (Verjetno Führerja ni vsakdo tako laskavo naslavljali? Poznavalci zgodovine zatrjujejo, da je bila to ena od zelo netaktnih potez, ki jih je naredil kdo v zadnji vojni.) Tako pišejo: »Bošnjaki — bosanski Muslimani so sestavni del 300 milijonskega islamskega ljudstva Vzhoda, ki

Foto Trst 80 prireja v nedeljo, 8. novembra, 1. fotografski ex-tempore na območju tržaškega Krasa. Kdor se želi vpisati, lahko to stori od 9. ure dalje v gostilni Sarđo v Prečniku. Udeleženci morajo prinesiti s sabo svoje DIA filme (razvijanje E 6), svoje izdelke pa bodo morali oddati do 18. ure. Diapozitive bo pregledala strokovna komisija, zmagovalci pa bodo nagrajeni v soboto, 21. novembra, v Gregorčičevi dvorani, Ul. Sv. Frančiška 20 v Trstu.

zik, ki je podoben srbsko-hrvaškemu, vendar po rasi in krvi nismo Slovani, saj smo gotskega porekla. Bošnjaki smo prišli na Balkan s Severa v tretjem stoletju kot germansko pleme z imenom Bosni, v času rimskih ilirskih provinc... Šele v VI. stoletju so v našo deželo prišli Slovani z imenom Srbi in Hrvati. Naši predniki so jih sprejeli kot delavce na svojih posestvih. V duhovnem in antropološkem pogledu so se vse do danes med nami in njimi ohranile velike razlike. Devetdeset odstotkov Bošnjakov ima rdeče plave lase, modre oči, svetlo polt, osemdeset odstotkov Srbov in Hrvatov pa ima goste črne lase, črne oči in temno polt. Bošnjaki smo znani po svojem odkritem značaju. Slovani pa se radi podreajo...«

Jasno se vidi, da so avtorji pisma, ki so ga pisali Hitlerju, uporabili zvitost taktiko, ki se je opirala na tedanje rasistične teorije in skušali Bošnjake ločiti od slovanske množice in jih prikazati kot čiste Arije. V ozadju je bila želja, da bi bili nekakšen most za Hitlerjevo pot v Afriko in Malo Azijo, obenem pa bi si tudi sami delili usodo z afriško-azijskimi muslimani. Saj so vsi imeli »skupnega sovražnika« — Veliko Britanijo. Bošnjaki bi prav zato ali edino tako lahko dobili svojo popolno avtonomijo »župo Bosno«, s sedežem v Sarajevu pod pokroviteljstvom Rajha.

(se nadaljuje)

Maastricht: 19.22

Pred dnevi sem na povratku iz belgijske prestolnice čakal na vlak za Milan na centralni bruseljski postaji. Na petem tiru se je — kot na ostalih — gnetlo ob tej uri nešteto potnikov, ki so se po šolah ali službah vračali domov. V glavnem se je slišala flamska govornica. Dežela okoli belgijskega glavnega mesta je pač bolj flamsko govoreča, valonski francoski jezik se sliši bolj v mestu oz. v drugih predelih države. Pred smerjo in uro odhoda mojega vlaka berem na isti tabli sledeče: **Maastricht - 19.22.** Da, to je pač mesto, na bližnjem Nizozemskem, ki je danes postalo simbol neke nove in bolj določeno začrtane Evrope, ki bo morala odpreti pot predvsem monetarni in politični strukturi bodoče Evropske unije. Tudi če ne v vsem pa jo bo že kmalu nadomestila Evropa po Birminghamu, ki govori o neki novi Evropi državljanov...

No, in če me je vlak za Maastricht vzpodbudil k podobnim mislim, nič čudnega. Danes se veliko govori in piše o tem, kako doseči tisto, kar je v sporazumu, ki je znan pod imenom tega mesta, določeno. Marsikdo meni, da zato pravega vlaka za Maastricht niso še vsi dosegli. Eni so ga hoteli zamuditi že ob koncu prejšnjega leta (Danci), drugi so ga na nedavnem referendumu (Francozi) komaj dohite-

li. Spet drugi (Angleži) se ga izogibljejo, Italija pa ne more še dobiti vozne karte zanj, vsaj kar zadeva monetarne in s tem ekonomske osnove.

In navsezadnje, če so me te misli sploh obhajale, je pač to predvsem posledica dvodnevnega zasedanja mednarodne manjšinske evropske zveze v Bruslju, kjer je tekla beseda še o zad-

Slovensko deželno gospodarsko združenje prireja

PROTESTNO SREČANJE

proti »minimum tax« in ostalim vladnim ukrepom zoper samostojno delo in svobodne poklice. Člani gostinske, obrtne in trgovskih sekcij ter svobodnih poklicev SDGZ pa tudi vsi ostali slovenski gospodarstveniki omenjenih kategorij se bomo uprli novim krivičnim ukrepom s polnoštevilno udeležbo na naši skupni manifestaciji. Začetek ob 20. uri v Prosvetnem domu na Opčinah.

njem razvoju evropskega združevanja. Gre predvsem za znan sestanek vladnih načelnikov Evropske gospodarske skupnosti, ki je bil nedavno v Birminghamu v Veliki Britaniji. In prav na tem sestanku je poleg drugega prišlo nekaj značilnih novosti. Med temi je zlasti govor o »Evropi državljanov«, kar je pravzaprav nov pojem. In to med sedanjimi »Evropo držav« in zaželeno »Evropo narodov in dežel«. Ne bomo se tu spuščali v podroben oris tega novega pojma, vendar mu velja posvetiti vsaj določeno pozornost. Z Evropo državljanov si udeleženci v Birminghamu želijo nekako večje upoštevanje in sodelovanje državljanov, tj. ljudi posameznih držav EGS. Pri tem se tudi omenja spoštovanje tradicij, jezikov in zgodovine posameznih narodov Evrope, kar je gotovo še večja novost v državniških razgovorih in sklepkih. In prav na evropskem manjšinskem zborovanju je tudi bilo slišati, da če Evropa državljanov še ni prava Evropa narodov, pa je to vsaj majhen korak v tej smeri.

Vlak za Maastricht je s postaje Bruxelles Centrale medtem že oddrdral. Tekel je po nizkih flamskih planjavah, prišel počasi v deželo nasipov in peščenih nabrežij — Nizozemsko. Veter s Severnega morja je gotovo močno pihal (saj je precej osvežil tudi belgijsko prestolnico). Upajmo, da bo osvežujoči veter blagodejno osvežil tudi uradne evropske organizme, da bodo lahko le-ti v ugodnem ozračju pluli in pripluli v pristan po smernicah novih evropskih sklepov...

a.b.

ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE - GORICA OB 40-LETNICI SKLADATELJEVE SMRTI

Vinko Vodopivec SRCE IN DENAR

SPEVOIGRA
ZA SOLISTE, IGRALCE, BALET, ZBOR in ORKESTER

Besedilo: FILIP TERČELJ in MARIJ ČUK
Odrska predelava: ALEKSIJ PREGARC
Orkestracija: HILARIJ LAVRENČIČ

Nastopajo:

Minka - Alenka Slokar Šlogarica - Majda Zavavlav
Janko - Dušan Kobal Učiteljica - Snežica Černic
Reza - Franka Žgavec Kralj - Marko Černic
Jernač - Božidar Tabaj Soseđa - Danjela Puia
Cene - Kazimir Černic Ana Černic, Jan Leopoli, Fabjan Sfiligoj

Sodelujejo: mešani, moški in ženski zbor, operetni orkester in ritmična skupina

Režija: ALEKSIJ PREGARC Dirigent: HILARIJ LAVRENČIČ

Scena Hijacint Jussa, kostumi Tatjana Kosič, ritmika Barbara Piccolo, luči Niko Klanjšček in Branko Terčič, asistent režije Anka Černic, scenski asistent Stanko Ferfolja, korepetitor Lucija Lavrenčič, realizacija scene Mario Leopoli in Alojz Maraž, tehnični asistent Mitja Čevdek, suflerka Marinka Leban.

PREMIERA V KATOLIŠKEM DOMU V GORICI,
SOBOTA, 7. NOVEMBRA 1992, OB 20.30

PONOVITVI V NEDELJO, 8. NOVEMBRA, OB 17. URI
IN V ČETRTEK, 12. NOVEMBRA, OB 20.30

Predprodaja vstopnic v Katoliški knjigarni v Gorici od 5. novembra

lahko doseže osvoboditev samo v boju zoper angleški imperializem, judovstvo, prostozidarstvo in boljševizem, z nemškim narodom na čelu in pod vodstvom njegovega Führerja... Mi bosanski Muslimani nismo vdani nemškemu narodu zaradi trenutnih računov in interesov. Čeprav živimo v deželi, ki jo večinsko tvorijo slovanski narodi, čeprav govorimo bosanski je-

Pogovor z vinogradnikom Edijem Kantetom iz Praprota

»Na Krasu je mogoče doseči zelo visoko kvaliteto vin«

Na našem Krasu je tradicija vinogradništva že zelo stara in se prenaša iz roda v rod, vendar gre v glavnem še vedno za proizvodnjo vina, ki je omejena oziroma namenjena predvsem za lastno uporabo ali za prodajo po osmicah. Med mlajšimi vinogradniki pa je Edi Kante iz Praprota prvi, ki je začel proizvajati ustekleničeno vino za vsedržavni trg. Kot sam pravi, se je marsičesa naučil pri slovenskih vinogradnikih v goriških Brdih, vesel pa je, da so si začeli za večjo kvaliteto vina na Krasu prizadevati še nekateri mlajši proizvajalci. Z Edijem Kantetom smo se na njegovi domačiji pogovorili o njegovem delu, dosežkih in načrtih.

Kako in kdaj ste se odločili za življenje na zemlji?

Na kmetiji sem se pravzaprav rodil in če ti je to življenje od samega začetka všeč, potem se pač odločiš zanj. Poklicno se s kmetovanjem ukvarjam približno deset let. Specializiral sem se v vinogradništvu, saj mi je to od vedno ugajalo; sicer pa tu na Krasu druge panoge niso posebno razvite. V preteklosti se je precej naših kmetov ukvarjalo tudi z živinorejo, vendar so začeli po drugi vojni to opuščati.

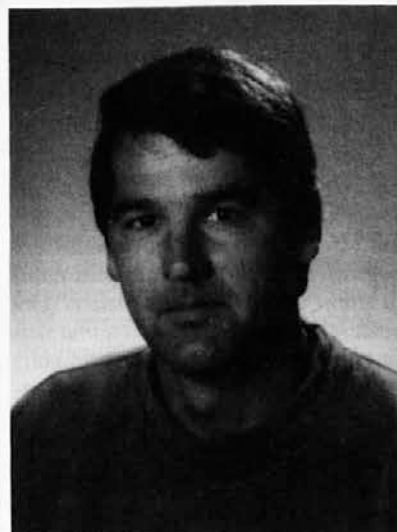
Mirno lahko rečemo, da na Krasu do pred nedavnim ni bilo tradicije visokokvalitetnih vin. Kako ste Vi začeli s tem?

Ko začneš delati, si pač zastaviš cilj, ki ga želiš doseči. Moj cilj je bil od vsega začetka proizvodnja visokokvalitetnih ustekleničenih vin. Prej na Krasu v tem našem predelu te tradicije ni bilo. Pred mano je začel Lupinc, z veseljem pa ugotavljam, da so v zadnjem času začeli temu zgledu slediti tudi nekateri drugi vinogradniki.

Če želiš začeti s proizvodnjo ustekleničenih vin, moraš seveda na kmetiji spremeniti vse. V prvi vrsti je treba spremeniti mentaliteto — to pomeni način dela in odnos do vina. Biti moramo veliko bolj kritični, saj mora iti v steklenico najboljšo vino. Kar pa zadeva praktični vidik, je bilo, poleg nabave raznih strojev, ki so potrebni za tako delo, treba vinograde prilagoditi novi vzgoji (guyot), ki je za Kras tudi najprimernejša in lahko zagotavlja najvišjo kvaliteto.

Kakšen uspeh ste v tem času dosegli z vinom iz Vaše kleti in katere vrste vina pridelujete?

Tekmovanj se ne udeležujem, ker me to ne zanima. Največja nagrada je zame, če vino prodam. Na italijanskem trgu je povpraševanje precejšnje. Pridelujemo vitovsko, malvazijo, sauvignon, chardonnay od belih sort, od črnih pa teran za skupnih 150 hektolitrov vina letno. Od teh so tri četrtine belega, ena četrtina pa črnega. Največ pridelujemo seveda vitovske in malvazije, ki sta tipični vrsti za to področje.

Kaj bi rekli o letošnji letini?

Letošnja trgategv je bila izredno mokra, zato kvaliteta grozdja ni dosegla viška. Menim, da bo letina manj kot povprečna. Za nami pa sta dve odlični letini: 1990 in 1991.

Ste zadovoljni s kvaliteto, ki ste jo do sedaj dosegli ali menite, da je mogoče tu na Krasu doseči še več?

S kvaliteto smo šele začeli. Ko si mlad, se moraš še vsega naučiti, posebno še, ker na Krasu ni bilo tradicije ustekleničenja vin in je bilo zato treba vse začeti znova. Seveda je bilo treba pogledati tudi v svet. Osebn sem se marsikaj naučil v Brdih med našimi slovenskimi vinogradniki — Jožku, Niku, Jordiju in Stanku. Sedaj so sadovi dela že vidni in nekatera naša vina začenjajo imeti uspeh. Prepričan sem, da je tu pri nas mogoče doseči še višjo kvaliteto. Potenciala Krasa namreč sploh ne poznamo.

Kako je bilo Vaše delo sprejeto na Krasu?

Mislím, da dobro. Seveda je bilo pred desetimi leti težje prodajati steklenice kot danes. Vendar sem prepričan, da je bila izbrana prava pot, saj imamo sedaj na trgu nekaj vinogradnikov, ki prodajajo naša vina tudi v gostilnah v Trstu.

Pogovor je zapisala
Helena Jovanovič

* * *

Kraška rajonska sosveta sta 27. oktobra izvolila vsak svojega predsednika in podpredsednika. Pri tem je bilo v obeh primerih odločilno sodelovanje med slovenskimi svetovalci. V vzhodnokraški konzultu je bila za predsednico izvoljena Morova (KD), za podpredsednika pa Slobec (Ssk), v zahodnokraški konzultu pa je predsedniško mesto pripadlo Križmanu (DSL), podpredsedniško pa Kralju (Ssk).

V DSI predstavili knjigo Slavke Premrl

Spomenik junaškemu bratu

Številno občinstvo se je v ponedeljek, 26. oktobra, udeležilo večera v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu. Na sporedu je bila prva predstavitev javnosti knjige Slavke Premrl-ove z naslovom »Moj brat Janko Vojko«, ki je letos poleti izšla pri Slovenski matici v Ljubljani. O knjigi je spregovorila prof. Nada Pertot, večera pa se je udeležila tudi sama avtorica. Nekaj pomenljivih in pretresljivih odlomkov iz knjige je na ponedeljkovem srečanju prebrala Matejka Peterlin.

Slavka Premrl je začela svoje spomine objavljati v reviji »Zaliv« v 60. in 70. letih. Zapisala je samo podatke, ki so bili preverjeni in ni dodala ničesar svojega, kot je na predstavitev sama poudarila. V delu je opisala življenjsko pot svojega brata, rojenega leta 1920 na Vipavskem, ki je februarja leta 1942 odšel k partizanom, čeprav ni nikoli skrival svojih verskih čustev. Umril je v nepojasnjenih okoliščinah, saj je zaradi pomanjkanja zdravniške pomoči izdihnil po večdnevem krvavenju. Njegova družina je zaradi njegovega odhoda v partizane morala veliko pretrpeti. Fašisti so jim požgali hišo, jih mučili, po hudem trpljenju v zaporu pa odgnali v internacijo v Piemont. »Ta knjiga je naša knjiga,« je ob koncu rekla prof. Pertotova, »napisana s srčno krvjo, spomenik junaškemu bratu, njegovi hudo prizadeti družini ter vsem upom in bolečinam primorskih ljudi«.

OBVESTILO

Občinska uprava Devin-Nabrežina vabi vinogradnike, naj se udeležijo srečanja, ki bo v občinski sejni dvorani v petek, 30. oktobra, ob 20. uri. Na dnevnem redu bo razprava o nadaljnjem organiziranju občinske vinske razstave.

V Italiji je zavlada med glavnimi političnimi strankami velika zmeda. Vidni njihovi predstavniki romajo v zapore, ker se takorekoč vsak dan odkrivajo novi primeri korupcije. Tri doseданje največje politične stranke (KD, PSI in PDS) so v največjih škripcih, saj se njihovi voditelji zavedajo, da jih množično zapuščajo člani in volivci. Nastajajo tako imenovane »počezne stranke« (partiti trasversali), v katerih sodelujejo ljudje različnih političnih prepričanj in nazorov. To naj bi bila tudi učinkovita protiutež čedalje močnejši Severni ligi (Lega Nord) (proti kateri je pred dnevi nastopil celo predsednik italijanske škofovske konference!). Voditelji lige pa izjavljajo, da bodo čez tri leta gotovo prevzeli oblast po vsej državi in poleg tega računajo na velik uspeh na upravnih volitvah v letošnjem decembru.

V Boljuncu so v nedeljo, 11. t.m., svečano odkrili spominsko ploščo domačinu Dragu Žerjalu, prizadevnemu prosvetnemu delavcu in glasbeniku, ki je veliko let tudi vodil boljunski pevski zbor »France Prešeren«. Slavnostni govornik je bil Jože Koren, ploščo je blagoslovil škofov vikar Franc Vončina, organizatorji pa so za to priložnost pripravili tudi bogat glasben in kulturni spored. (foto M. Magajna)

Na sporedu bo 7. novembra v Katoliškem domu v Gorici Vodopivčeva spevoigra »Srce in denar« v režiji Aleksija Pregarca

»Srce in denar« je naslov spevoigre, ki jo, v počastitev 40-letnice smrti skladatelja Vinka Vodopivca, pripravljajo v prostorih Katoliškega doma v Gorici. Premie-

ra bo predvidoma 7. novembra, organizatorji — Zveza katoliške prosvete iz Gorice — pa so režijo zaupali Aleksiju Pregarcu. »Srce in denar« je ena od osmih spevoiger, ki jih je Vodopivec uglasbil v obdobju med obema vojnoma z namenom, da bi v tistih težkih časih pomagale ohraniti narodno glasbeno izročilo in običaje.

Aleksij Pregarc se kot režiser zopet pojavlja na Goriškem, kjer je že pred leti uspešno režiral nekatere odmevne predstave — tako v Števerjanu kot Štandrežu in samem mestu. »Pri tej predstavi nastopajo igralci, ki so moji nekdanji slušatelji, oziroma ki so izšli iz moje šole«, nam je dejal. »Pri spevoigri »Srce in denar« gre za

(hj) IIII ▶

Predlog prof. Sama Pahorja po Staffierijevi odredbi

»Čimveč Slovencev naj se na občino pismeno obrne v slovenščini«

Za dosego naše uveljavitve bi bilo v tem trenutku nadvse koristno, če bi se čimveč Slovencev iz tržaške pokrajine v slovenskem jeziku pismeno obrnilo na tržaško občinsko upravo po možnosti s priporočenim pismom s povratnico. S tem bi občino spravili v hudo zadrego, saj bi lahko, v kolikor bi bila pisma v slovenščini zavržena, prizadeti sprožili sodni postopek. Tako se glasi predlog občinskega svetovalca Sama Pahorja kot protest proti odredbi tržaškega župana Staffierija z dne 5. oktobra, po kateri se ne sme sprejemati dopisov v »tujem jeziku«, če niso opremljeni z zapriseženim italijanskim prevodom. Po tej odredbi naj bi ne obstajali jasni predpisi, ki bi točno določali, kakšne pravice ima manjšina in kako se ugotovi pripadnost neki narodnostni skupnosti. »Zato je potrebno,« poudarja prof. Pahor, »da slovenska narodnostna skupnost odgovori s stvarnim delovanjem za dosego uveljavitve jasnih pojmov, ki jih je italijansko sodstvo večkrat potrdilo in ki so prišli do izraza tudi v zakonodaji, kot na primer v členu 109 kazenskega postopnika. Po tem členu imajo Slovenci pravico, da uporabljajo svoj jezik povsod tam, kjer so stalno naseljeni. Da uživajo to pravico, pa je dovolj, če izjavijo, da pripadajo slovenski manjšini.«

Občinski svetovalec Pahor zato predlaga vsem pripadnikom manjšine, naj se v čim večjem številu s priporočenim pismom obrnejo na tržaško občinsko upravo

v slovenščini. Če bo prošnja zavržena z utemeljitvijo, da je v »tujem jeziku«, pa je treba takoj sprožiti sodni postopek. Možno sta prijava kazenskemu sodišču ali pa priziv na Deželno upravno sodišče (TAR). V prvem primeru lahko nastopa vsak posamezno, saj je prijava napisana na koleka prostem papirju. V slučaju priziva na TAR pa so stroški znatni, zato je pametno, da se več oseb ali društev sporazume za skupen nastop. Prof. Pahor pa še poudarja, da so nekateri slovenski odvetniki že pokazali pripravljenost, da brezplačno zastopajo prizadete stranke v tovrstnih postopkih.

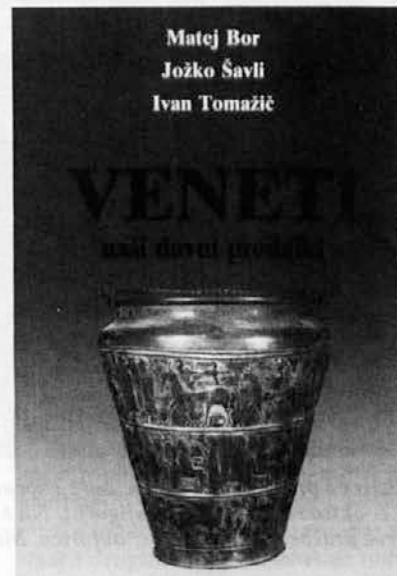
V soboto, 24. t. m., so člani KD »Rovte-Kolonkovec« priredili družabni večer, na katerega so povabili znanega čarovnika Pogačnika iz Sežane, ki je s svojimi spretnostmi zabaval vse prisotne (foto M. Magajna)

V petek v tržaški kavarni San Marco Predstavitev italijanske izdaje knjige o venetskem izvoru Slovencev

V kavarni San Marco v tržaškem mestnem središču je bila v petek, 23. oktobra, predstavitev italijanske izdaje knjige »Veneti, naši davni predniki«. Govorila sta dva nosilca teorije, po kateri Slovenci izviramo iz starodavnega ljudstva — Venetov: prof. Jožko Šavli z Goriškega in duhovnik Ivan Tomažič z Dunaja, pobudnik teh raziskav o slovenskem izvoru, pesnik Matej Bor, pa se srečanja zaradi visoke starosti ni mogel udeležiti.

Srečanje v kavarni San Marco se je pričelo s petjem dekliškega zbora »Igo Gruden« iz Nabražine vendar, kot kaže, slovensko petje v tistih prostorih ni bilo vsem pogodu. Nato sta spregovorila prof. Šavli in g. Tomažič. Poudarila sta, da teorija o venetskem izvoru Slovencev odpira nov pogled na slovenski narod, njegovo zgodovino in kulturo in ustvarja novo podlago za sožitje in sodelovanje med pripadniki slovenskega in italijanskega jezika na območju med Alpami in Jadranom. V spoznanju skupnih korenin bomo lažje ohranili medsebojno spoštovanje in uresničili mirno sožitje različnih narodov, je bilo še rečeno na predstavitvi.

Teorija, po kateri naj bi bili Veneti praslavansko ljudstvo, ki je okoli leta 1200 pr. Kr. izhajalo iz Srednje Evrope ter zajelo vso evropsko celino, nasprotuje vsem dosedanjim predstavami Praslavanih oziroma starih Slovanov ter njihovi pradamovini. Takšna razlaga je naletela na popolnoma nasprotujoča si mnenja. Nekateri tej teoriji očitajo pomanjkanje znanstvene osnove, drugi pa trdijo, da

Naslovnica slovenske izdaje knjige o Venetih

gre za pomembno odkritje, ki ima veliko vrednost za nadaljnje raziskovanje slovenske in sploh slovenske zgodovine in etnologije. Prva, slovenska izdaja knjige Bora, Šavlija in Tomažiča je izšla leta 1985, v italijanščini pa se njen naslov glasi »I Veneti, progenitori dell'uomo europeo«.

Štipendija za visokošolce

Slovensko dobrodelno društvo v Trstu razpisuje letos svojo šesto študijsko štipendijo iz sklada »Mihael Flajban«.

Štipendija bo znašala 2.000.000 lir letno in bo trajala za vso redno študijsko dobo, v kolikor bo lastnik zadostil pogojem pravilnika. Štipendija je namenjena slovenskim zamejskim visokošolcem, ki se bodo vpisali na tržaško ali videmsko univerzo v akademskem letu 1992/93.

Za podrobnejša pojasnila o pravilniku naj se zainteresirani javijo na sedežu Slovenskega dobrodelnega društva v Trstu, ulica Machiavelli 22 - 2. nadstropje, telefon 631203, vsako sredo od 16. do 18. ure. Rok zapade 30. novembra.

Študijski center »Sen. A. Rizzatti« iz Gorice bo priredil v petek, 30. oktobra, srečanje na temo: »Cattolici sloveni e croati davanti all'Europa« (Slovenski in hrvaški katoličani pred Evropo). Srečanje se bo pričelo ob 17.30 v dvorani »Pietro Cocolin« v Ul. Seminario 7. Govorila bosta dr. Drago Klemenčič iz Ljubljane in prof. Luigi Baisič z zagrebške teološke fakultete.

Pod južnim križem

Prizor s predstavitve knjige Zore Tavčar »Pod južnim križem«, ki je bila v sredo, 21. oktobra, v Tržaški knjigarni. Na sliki so: (z leve) urednik Celjske Mohorjeve družbe Matija Remše, avtorica, Matjaž Kmecl, Mira Sardoč in Ilde Košuta (foto D. Križmančič)

Prejšnji teden je bila tudi v Trstu predstavljena knjiga, ki zasluži vso našo pozornost, saj gre za prvo antologijo slovenske emigrantske proze. Če se kar takoj v začetku poslužim besed ene od urednic knjige, Zore Tavčar, ki je bolj poznana kot slovenska pisateljica in pronicljiva avtorica intervjujev z znanimi in manj znanimi Slovenci po svetu, moram vzeti njene besede s platnic lično oblikovane knjige, ki jo imam pred seboj: »Pred vami je prva antologija emigrantskih pisateljev po drugi svetovni vojni, ki je izšla v Sloveniji. Antologijo sem koncipirala tako, da sem po eni strani ponudila v branje zaokrožene tekste, ki predstavljajo sami na sebi živahno in zanimivo branje, po drugi strani pa so besedila dovolj značilna, da izpostavijo pisateljeve slogovne poteze, hkrati pa prikažejo njegov tematski zajem in izrišejo njegov umetniški in duhovni profil. V knjigo sem zajela le tiste pisatelje, ki so morali po letu 1945 iz domovine in torej spadajo med tako imenovano zamolčano literaturo ter so pisali ponajveč v okviru izdaj Slovenske kulturne akcije. Skušala sem doseči dovolj reprezentativno (tako imensko kot vsebinsko) zastopstvo, 40 piscev. Dr. Martin Jevnikar je poskrbel za obsežen dodatek o življenju in delih emigrantskih prozaistov. Moja druga sodelavka, dr. Helga Glušič pa je vsa izbrana besedila literarno estetsko analizirala.«

Tako Zora Tavčar o zelo lepo oblikovani in zajetni knjigi, ki jo je uredila, izdala pa so jo pri Mohorjevi družbi iz Celja, ki postaja s svojimi vedno bolj aktualnimi knjigami vsak dan bolj vidna založba v Sloveniji. Antologija je zelo lepo pripravljena, saj je vsak pisatelj prav lepo prikazan in ima tudi svojo fotografijo, oblikovana je sodobno in je dopadljiva.

Antologija združuje vse pisatelje, ki so do sedaj bili potisnjeni v matični domovini v molk, iz katerega jih

je potegnili v Sloveniji šele pred kratkim rojena demokracija. Prav zato je potrebno na to knjigo gledati z velikim spoštovanjem. Knjiga je obenem priznanje in tudi dolg, odkritje piscev, za katere rod po vojni rojenih ljudi skorajda ne ve, pozna pa jih gotovo ne. Čeprav je res, da je v zamejstvu, tu mislim na Slovence v Italiji, bilo veliko lažje priti do knjig teh pisateljev, katere je Zora Tavčar uvrstila v antologijo Pod Južnim križem, si vseeno upam trditi, da jih večina, ogromna večina bralcev, ne pozna. Prav zato je knjiga dobrodošla!

Čeprav vem, da knjiga ne bo zmogla sama zamašiti velikanske črne luknje, ali kot se modno reče temu: bele lise, sem prepričan, da je dejansko prvi lep in dolg, gotov korak v pravi smeri. Slovenska literarna zapuščina je doslej namreč bila pohabljen, bi to tudi ostala, če ne bi priznala vseh svojih pišočih ljudi, kakršnega koli prepričanja pač so.

Južni križ je ozvezdje, dejansko zvezda, po kateri se ravna na južni polobli, kjer nimajo Severnega pola, ampak Južni pol in je to njihova Severnica. Pod Južnim križem je največ naših do nedavnega nalašč zamolčanih in prepovedanih pesnikov, pisateljev in vseh drugih intelektualcev ustvarjalo dela, katera je potrebno poznati, če nočemo še naprej nositi s seboj rane, ki se bo itak zelo težko zacelila, saj se gnev in žalost prenašata vedno iz roda v rod.

Med branjem sicer kratkih stvari posameznih piscev boste našli biserce in tudi stvari, ki vam ne bodo všeč. Ampak to je pač antologija, vsaka dobra antologija ima to napakočar. In antologija Pod Južnim križem je zelo dobra, dejansko je prvi korak, ki daje tem piscem šele pravo dimenzijo in pravo vrednost, katere jim dosedanji molk in prisiljena tišina nista mogla dati.

Jurij Paljč

Načrti Narodne galerije v Ljubljani

Narodna galerija iz Ljubljane bo konec leta ali najkasneje drugo leto končno dobila toliko željene nove prostore za svojo galerijsko zbirko. Gradnja stavbe ob Puharjevi ulici na prostoru bivšega Kluba delegatov in nasproti osnovne šole Prežihov Voranc v Ljubljani je v polnem teku, že sedaj pa se pojavlja vprašanje povezave stare stavbe z novo. V prostorih Narodne galerije je razstavljena maketa, ki ponazarja razstavne prostore in novi stavbi Narodne galerije. Narodna galerija iz Ljubljane pa prav sedaj pripravlja veliko stalno razstavo z naslovom »Evropski mojstri na Slovenskem«, ki bo nameščena v zgornjih prostorih stavbe in bo kot stalna zbirka vedno na ogled. Spodnji prostori bodo služili kot razstavišče za občasne razstave, tu bo tudi knjižnica z dokumentacijo, grafični kabinet, večnamenska predavalnica, prostor za delo z otroki in pomožni prostori, medtem ko bodo v kleti depoji, skladišča, fotografski atelje in restavratska diagnostika.

Narodna Galerija iz Ljubljane pa pripravlja tudi razstavo »81 del evropskih mojstrov na Slovenskem«. To bo najpomembnejši izbor doslej iz vseh slovenskih zbirk, pripravljata pa ga dr. Federico Zeri iz Rima in dr. Ksenija Rozman, ki je kustosinja Narodne galerije. Pri tem naj poudari-

mo, da ni bilo še doslej videti niti ene-ga dela na prejšnjih razstavah. Predvidoma naj bi bila razstava v letu 1993. Prav sedaj pa v Celovcu pripravljajo obsežno monografijo o Marku Pernhartu, slikarju, ki sta si ga vedno delili Ljubljana in Avstrija, a sta sedaj končno le našli skupni jezik in bodo tako pri tem projektu sodelovali tudi Slovenci, posebno Narodna galerija, ki bo tudi posodila nekaj Pernhartovih del na razstavo v Celovcu. Prizadevajo si, da bi izdali monografijo tudi v slovenščini, a to žal najbrž zaradi denarja ne bo mogoče.

Za leto 1995 pa napoveduje Narodna galerija iz Ljubljane velik dogodek, veliko razstavo »Gotika v Sloveniji«, ki bo zajela vsa področja likovne umetnosti. To bo ena največjih razstav, kar jih je kdajkoli bilo v Sloveniji in pri njeni pripravi sodeluje čez štirideset strokovnjakov in vse cerkve, lastniki, ki imajo kakšen gotski umetniški zaklad vreden ogleda.

Naslednje leto pa naj bi že v novi stavbi Narodne galerije ob Puharjevi ulici pripravili ob 50-letnici smrti slikarja Riharda Jakopiča veliko razstavo že v mesecu aprilu. Razstava naj bi predvsem pokazala lik, osebnost in umetniški razvoj Riharda Jakopiča in čas, v katerem je živel; na razstavi pa bodo na ogled dela Jakopiča iz javnih zbirk.

Jurij Paljč

Afera z uro na zvoniku v Števerjanu

Konec prejšnjega tedna se je zaključilo prvo dejanje znane afere v Števerjanu zaradi bitja ure na zvoniku. Goriško kazensko sodišče je obsodilo domačega župnika Antona Lazarja, po civilnem postopku pa mu bodo sodili še za škodo, ki naj bi jo bitje ure povzročilo števerjanskemu hotelu Golf, last hčerke grofa Formentinija.

Kot znano, se je vse začelo pred nekaj leti. Najprej je Formentini zahteval, naj cerkveni zvonovi začno zvoniti kasneje (ob 7. uri in ne več ob 6. zjutraj), ko pa je bilo to urejeno, je začel nasprotovati tudi temu, da bi ura na števerjanskem zvoniku bila

ponoči, ker naj bi to motilo goste hotela.

Prebivalci Števerjana so bili nad razsodbo prvostopenjskega sodišča naravnost ogorčeni. Prvič zato, ker je ura v vasi podnevi in ponoči bila že v prejšnjem stoletju. Celo tistih, ki stanujejo v neposredni bližini cerkve, zvonjenje ne moti, je dejal domačin Marjan Terpin. Uro, zaradi katere je bil obsojen župnik Anton Lazar, je kupila občina pred kakimi 25 leti. Zadeva se bo nadaljevala v sodnih dvoranah po vsej verjetnosti še precej časa. V teku je še civilni postopek, proti prvostopenjski razsodbi pa namerna župnik vložiti priziv.

Pogled na Števerjan

Novosti slovenskih celovških založb

Pred začetkom koledarske jeseni so vse tri slovensko-avstrijske založbe iz Celovca opozorile na svoje nove slovenske in nemške knjige. O teh informira pravkar izišli **katalog avstrijskih avtorskih založb**, ki je bil na razpolago tudi na frankfurtskem knjižnem sejmu.

Za vse tri založbe je značilna posredniška in tako imenovana interkulturalna dejavnost, kupce pa iščejo na širšem nemškem jezikovnem področju in v osrednji Sloveniji. Kljub podporam zlasti z avstrijske strani položaj slovenskih založb v Avstriji ni najbolj rožnat, najtežji pa je verjetno pri založbi **Drava**. Vendar je prav ta založba za to jesen med drugim pripravila novo knjigo posredniških zbornikov **»Slowenische Jahrbücher«**. Izdajatelj **Vladimir Wakounig** in **Brigitte Busch** sta zbrala več prispevkov o problematiki medkulture vzgoje in človekovih pravic. Mlajši koroški pesnik **Jani Oswald** je pod naslovom **»Babilon«** izdal svojo drugo dvojezično nemško-slovensko zbirko modernih urezanih pesmi. Izšel je tudi roman avstrijskega avtorja **Geralda Szyzkowitza** o drugi svetovni vojni na nemškem in slovenskem štajerskem **»Puntigam ali umetnost pozabljanja«** v slovenskem prevodu **Boruta Trekmana**. V prodaji je nova slovenska pesniška zbirka do Slovenije kritične Slovenke **Maruše Krese »Postaje«**. Zanimivo je, da je njeno prvo zbirko v nemškem prevodu Korošca **Fabjana Hafnerja** letos izdala velika nemška založba Suhrkamp v Frankfurtu na Maini. Družbeno kritična je nemška publikacija **Martina Fritzla** o koroški znanosti v službi nacionalizma.

Celovška **Mohorjeva založba** ponuja dve zanimivi nemški posredniški knjigi, antologijo o slovenski koroški književnosti **»Frftanje mojih misli«** ter **»Spomine na Jugoslavijo«** izpod peresa **Draga Jančarja**, pa tudi **Zablatnikovo** nemško študijo o šegah in navadah koroških Slovencev. Ta založba se uveljavlja tudi kot izdajateljica različnih **šolskih knjig in slovarjev**. Med drugim ponuja kar 43 učbenikov za avstrijske dvojezične šole, novost pa je, da je tri učbenike priredila za osrednjo Slovenijo, kjer so ustanovili dve poskusni šoli po vzorcu avstrijske trgovske akademije.

Kar zadeva literaturo je od vseh treh najuglednejša verjetno **založba Wieser**, ki ponuja zelo pester »srednjeevropski program« v slovenščini in nemščini. Poleg nemškega prevoda **Jančarjevega** romana **»Galjot«** je zanimiv tudi srednjeevropski disput istega avtorja s Poljakom **Adamom Michnikom »Kje smo, kam gremo?«** v slovenski in v nemški izdaji, pa zbirka nemško pisanih aktualnih tekstov v uredništvu **Karla Markusau Gauša** o pozabljenih duhovnih območjih Srednje Evrope ter aktualna **nemška antologija avstrijske proze** iz štirih zadnjih desetletij, vštvešči **Petra Handkeja** in **Florjana Lipuša**.

Knjižna sezona se je na Dunaju začela z nenavadno atrakcijo, štiriindvajseturnim bralnim maratonom v šotoru pri Burgu. Poleg nekaterih uveljavljenih avstrijskih avtorjev so z dvojezičnim branjem nastopili tudi slovenski pisatelji **Drago Jančar**, **Gustav Januš** in **Cvetka Lipuš**.

Lev Detela

Uporaba organskih gnojil v kmetijstvu

V jesenskem času, ko se začenja priprave za nove setve, je treba obdelati tla in jih pripraviti na novo leto. Po vsakem pridelku je potrebno dodati zemlji novih hranljivih snovi, ki ponovno vzpostavijo ravnovesje v strukturi tal; gnojimo v funkciji kulture, ki jo nameravamo posejati oziroma ki uspeva v nekem določenem prostoru. V tem obdobju moramo tudi postaviti osnovne temelje za uravnovešeno gnojenje še zlasti večletnih kultur — vinogradov, sadovnjakov, oljčnih nasadov itd. — kar pomeni, da omogočamo tem nasadom, da bodo ob ponovni vegetaciji imeli najboljše pogoje za rast.

Če hočemo zagotoviti rastlinam postopnost črpanja hrane od setve do pobiranja sadov, moramo poskrbeti tako za organsko kot rudninsko gnojenje. Če bi hoteli res smotno uporabljati gnojila, je priporočljivo vsaj vsako tretje leto analizirati strukturo tal. Na Tržaškem se za tako analizo lahko obrnemo tudi na strokovnjake kmetijskih stanovskih organizacij, ki bodo poskrbeli, da bo pristojna služba pregledala vzorce zemlje in izdala zadevni dokument. Vsakdo, ki se ukvarja z vrtnarstvom ali poljedelstvom, da različne kulture izkoriščajo zemljo na zelo različni način. Če govorimo o zelenjavi, je treba v glavnem sproti uravnovesiti strukturo tal in z gnojenjem pred vsakim ciklusom posevkov omogočiti specifičen dodatek hranljivih snovi, ki je primeren za posamezne vrtnine.

Pri obravnavanju vprašanja gnojenja velja tudi opozoriti, da je danes v našem prostoru manj živine in torej manj gnoja. Istočasno pa je tudi res, da sedanja prevozna sredstva omogočajo dostavo gnoja iz drugih krajev, kjer so veliki hlevi, po dokaj dostopni ceni. V prodajalnah pa lahko dobimo tudi posebne organske pripravke, ki nadomeščajo hlevski gnoj. Če je potrebno samo vzpostaviti neko novo ravnovesje v tleh, lahko uporabimo tako imenovane or-

ganske dodatke. Gre za pripravke, ki dodajajo organsko snov in so prisotne v zemlji od kakih 8 do 10 mesecev. Postopno razgrajevanje in torej oddajanje organskih elementov zemlji omogoča dobro presnavljanje strukture tal bodisi glede poroznosti kot rahljanja in vsrkavanja vode. Istočasno ti pripravki omogočajo tudi nekatere kemične reakcije tistih rudninskih elementov, ki bi drugače ne bili dostopni za rastline. Te pripravke v glavnem sestavljajo ostanki lesnih predelav, se pravi ostankov rastlinskega izvora, kar je zelo dobra podlaga za izboljšanje strukture tal. Navadno pa je potrebno tudi dodajati nekaj rudninskih gnojil: fosforja, kalija in magnezija, ki bodo prav zaradi prisotnosti tudi organskih snovi lažje topljivi in torej sprejemljivi za rastline.

Če organske dodatke zaoramo ali vsaj z drugim bolj površinskim načinom obdelave premešamo z zemljo, izboljšamo tudi globinsko strukturo tal. Če pa moramo gnojiti sadovnjake ali vinograde, moramo upoštevati kulturo, ki uspeva na zadevni parceli.

V tem primeru priporočajo rado organskih pripravkov, ki vsebujejo tudi snovi z zelo počasno razgradnjo. Ti organski dodatki bodo seveda izboljšali strukturo tal, istočasno pa bodo že ob spomladanskem prebujanju rastlin dali zemlji tiste hranilne snovi, ki bodo omogočale rastlinam najboljše pogoje za ponovno rast. Izvedenci priporočajo, da pred uporabo teh gnojil v vinogradih ali sadovnjakih preberemo napotke, ki so natisnjeni na konfekcijah, saj bi bilo nesmiselno uporabljati v jesenskem času tista gnojila, ki se razkrojijo že po dveh mesecih, kar pomeni, da bi ob ponovni vegetaciji v zemlji ne bilo več zadostnih količin potrebnih snovi. Take pripravke bomo zato raztrosili po vinogradu ali sadovnjaku konec januarja ali v prvih februarjskih dneh.

M.T.

Umrli je Severin Šali

Prejšnji teden je v Novem mestu umrl pesnik, prevajalec in urednik Severin Šali. Star je bil 81 let, rodil pa se je v Podliscu pri Dobrniču. Šali je izdal sedem samostojnih zbirk poezij: prva je izšla leta 1940, zadnja pa 1991. V svojem življenju je tudi ogromno prevajal, med drugimi ruske »klasičke«, bil pa je urednik pri Dolenjski založbi in Mladinski knjigi.

Nadaljujejo se 18. Benečanski kulturni dnevi

V Špetru so se prejšnji teden pričeli 18. Benečanski kulturni dnevi. Organizatorji — Beneški študijski center »Nediža« v sodelovanju z občinami Špeter, Tolmin, Škofja Loka in Idrija — so za temo izbrali umetnostne in kulturne stike med Slovenijo in Benečijo v času od XV. do XVII. stoletja. Prvo srečanje je bilo 23. oktobra, govorila pa sta prof. Giancarlo Menis in umetnostni zgodovinar prof. Emilijan Cevc. V petek, 6. novembra, bo na vrsti drugo srečanje. Raziskovalec prof. Tarcisio Venuti bo govoril o zgodovini in značilnostih gotških votivnih cerkvic, dekan v Kobaridu Franc Rupnik pa o kobariški umetniški šoli in zlatih oltarjih. Benečanski kulturni dnevi se bodo zaključili 13. novembra. Na sporedu sta posega etnologa in sociologa prof. Silvestra Gabrščka, ki bo govoril o vezeh med Furlanijo in Gorenjsko, ter zgodovinarja prof. Giovannija Marie Del Bassa. Slednji bo govoril o temi: »Furlani in slovenska kultura«.

Turkerije na ptujskem gradu

Do konca novembra je na prenovljenem ptujskem gradu na ogled zanimiva razstava tako imenovanih »turkerij« iz posesti plemiške družine **Herbertstein**. Večina razstavljenih turkerij, torej podob turških odličnikov, vojakov in žena, je samevala vrsto desetletij v skladiščih. Nekatere so za okras visele celo po restavracijah in kavarnah. Končno pa je avstrijski zgodovinar in umetnostni zgodovinar **Maximilian Grothaus** spet odkril ptujsko zbirko, ki sodi med najboljše in najpomembnejše evropske zbirke turkerij.

Ptujski razstava je zanimiva iz več razlogov, predvsem zato, ker zrcali zgodovinska razmerja Slovenije in Avstrije s Turčijo, oziroma osmanskim cesarstvom. Leta 1643 je potoval v Carigrad francoski slikar **George de la**

Chappelle skupaj z odposlanci francoskega kralja. Svoje vtise iz Turčije je zabeležil v dvanajstih bakrorezih, ki so bili izhodišče za sedeminštrideset velikih olj, ki so na ogled na ptujskem gradu.

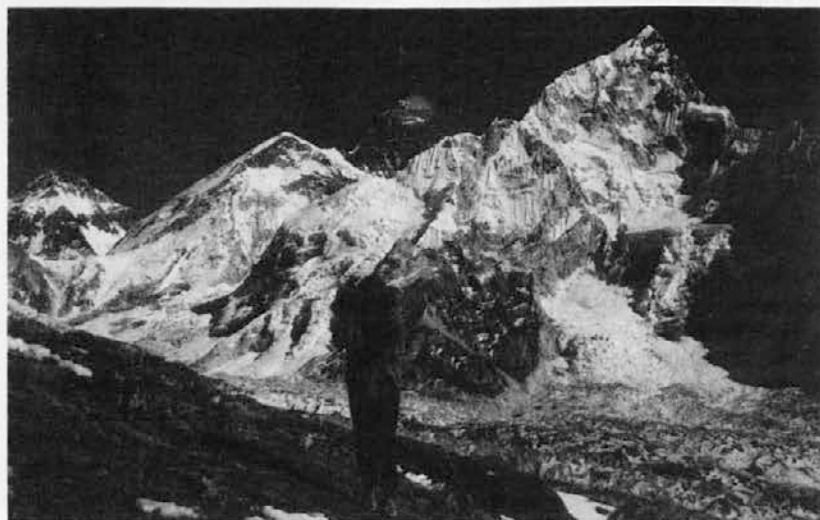
Baje je grof **Johann Joseph von Herbertstein** leta 1655 zaprosil italijanske slikarje, da po bakrorezih izdelajo primerne slike. Kot poveljnik na tako imenovani hrvaški vojaški meji je prišel v ožji stik s Srbi in Turki.

Slike prikazujejo turško plesalko, damo na konju, žene iz harema, zamorce, indijski par, Kitajca ter turške plemiče, bojevnike, najpomembnejši upodobljenec pa je sultan Mehmed IV.

Do leta 1907 so turkerije visele na gradu Vurberg pri Mariboru, pozneje so jih prepeljali na Ptuj. L.D.

Po srečno zaključeni odpravi Tržič-Himalaya 1992

»Dosegli smo cilje, ki smo si jih zastavili«

Nosač (šerpa) pod mogočnimi vrhovi v himalajski gorski verigi

Pred nedavnim se je srečno vrnila domov 16-članska odprava Tržič-Himalaya 1992. Na pot se je odpravila konec septembra. Udeleženci odprave so si zastavili dvojni cilj: vzpon na šesttisočak Island Peak in nadaljevanje strokovnih raziskav o prilagoditvi človekovega organizma visokogorju. Svoja doživetja je v naslednjem sestavku opisal dr. Rafko Dolhar iz Trsta, ki se je odprave udeležil kot zdravnik.

(Ur.)

Lahko rečem, da smo z uspehom naše odprave popolnoma zadovoljni, predvsem zato, ker smo se vsi člani odprave, bilo nas je skupno šestnajst, vrnili brez najmanjše poškodbe, kar ni samo po sebi umevno. Obenem pa smo dosegli cilje, ki smo si jih zastavili.

Odprava, ki jo je organiziral kolega dr. Borut Spacal s pomočjo osebja Inštituta za športno medicino iz Tržiča, je imela, kot znano, dva poglobljena cilja: medicinsko strokovni in alpinistični. Da smo lahko opravili svoje zdravniške preglede, smo seveda zdravniki morali imeti na voljo skupino alpinistov in trekinašev. Razumljivo je, da smo se pregledali tudi vsi trije zdravniki.

Osnovne zdravniške preglede smo vsi opravili pred odhodom in ob povratku, seveda pa tudi med potjo, in sicer na treh različnih nadmorskih višinah do vključno 4500 m. Da nismo zdravniki imeli večjega dela, razen zdravniških pregledov ob aklimatizacijskih dnevih, gre zasluga predvsem dobri organizaciji in primerni postopni aklimatizaciji. Reči moram, da so bili člani odprave najrazličneje pripravljeni, med njimi pa so bile tudi velike razlike v starosti, saj je najmlajši imel 23, najstarejši pa 60 let. Seveda bo treba podatke, ki smo jih zbrali, primerno obdelati. Prepričan sem, da ne bodo zanimivi samo za nas zdravnike, temveč tudi za

širšo javnost, saj se vedno več ljudi odpravlja na najrazličnejše, tudi visokogorske trekinge.

Tudi alpinisti so prišli na svoj račun, saj se jih je pet povzpelo na 6200 m visoki Island Peak in to slabim vremenskim pogojem navkljub. Noč pred vzponom je

namreč zapadlo nekaj snega, ki je povzročil precej težav, a so jih naši alpinisti premagali.

Izkušnja je vsekakor tako s planinskega kot s splošno človeškega stališča svojevrstna. Za nas, ki smo vajeni imeti vedno pri rokah najrazličnejše civilizacijske pripomočke, je vsekakor šokantno, da si takorekoč odrežan od sveta cele tri tedne. Sicer pa, tudi če bi imel pri roki telefon, ti ne bi bil v veliko korist, saj je do prvega letala teden dni hoje. Življenjsko je taka izkušnja zelo poučna. Ugotoviš na primer, da na tisoče ljudi v miru živi brez radia in televizije in seveda brez telefona in prevoznih sredstev. Skratka ugotoviš, da se svet nemoteno vrti naprej, če ti za to veš ali pa ne. Obenem je to velika lekacija skromnosti, saj se zaveš, kako malo pravzaprav človek potrebuje za življenje. Najlepše pri tem pa je, da si lahko kljub temu vesel. Himalajski ljudje so namreč vedno dobre volje.

Smrt Bogomila Gerlanca

V 90. letu starosti je v Ljubljani, kjer je živel in delal, umrl Bogomil Gerlanec, rojen na Kontovelu. Vse svoje življenje je bil zavzet borec za ohranitev slovenske kulture. Med vojno se je vključil v OF, po vojni pa je veliko deloval po raznih slovenskih založbah. Poučeval je zgodovino slovenskega založništva, napisal je veliko bibliografij, uredil je na desetine in desetine knjig, veliko pozornosti pa je posvetil tudi šolskim učbenikom, saj je v Mariboru, kamor ga je zanesla emigrantska pot, končal učiteljske.

* * *

Goriška občinska uprava je končno sklenila, da poskrbi za pripravo načrta za ureditev prometa. Prav pred kratkim je v ta namen dokončala upravni postopek za poveritev naloge in tudi zagotovila ustrezna finančna sredstva.

Vodopivčeva spevoigra...

Vodopivčevo skico z ljudskimi verzi prof. Filipa Terčelja. Iz tega pa je bilo treba napisati obširnejšo ljudsko dramsko fresko. Mimo glasbeno-spevnege dela, ki traja približno četrt ure, je bilo treba iz osnutka za to spevoigro ustvariti gledljivo ljudsko igro. Osnutek je zahteval dodelavo. Ustvariti sem torej moral nove vloge, zaokrožiti dogajanje, dejanje razgibati tako, da sem vgradil tudi ritmično skupino... V igri nastopa 12 igralcev in pevcev ter 42-članski zbor pod vodstvom Hilarija Lavrenčiča, s katerim sva že dobro sodelovala pri Gobčevi opereti Planinska roža.

Režiser spevoigre »Srce in denar« se v Gorico vrača po štirih letih. Na vprašanje, na kakšni ravni je danes po njegovih zapažanjih dramska dejavnost na Goriškem, pa je dejal naslednje: »Opažam, da se dramska dejavnost, kljub nekaterim poskusom v teh letih, ne razvija. Predvsem bi morali veliko več časa posvetiti izgovorjavi in plastičnosti jezika. Bil pa bi skrajni čas, da bi pogнали gledališko dejavnost. Sama ljubeznivost umetnikov in veselje do igranja ne odtehtata tehničnih pomanjkljivosti. Vsekakor pa kljub tem pomanjkljivostim, ki jih ne manjka tudi v drugih slovenskih središčih dramske dejavnosti, upam, da bodo gledalci igro lepo sprejeli in da bo odziv hvaležen.«

Zdravnik svetuje

Krčne žile (2)

Zelo koristno je tudi leči trikrat na dan po 15 minut s privzdignjenimi nogami, kajti tako se dovodnice lepše izpraznijo in otečenost nog se zmanjša. Tudi krčnim žilam kajenje zelo škoduje. Ženskam, ki imajo krčne žile in jemljejo kontracepcijske tablete, je kajenje prepovedano, saj so možne tudi izredno hude zdravstvene komplikacije. Če so krč-

Dr. EDI KOŠUTA

čne žile izrazite, odsvetujem tudi tovrstno kontracepcijo. Ljudje s krčnimi žilami morajo paziti na telesno težo, kajti debelost je nezaželena. Zato je treba paziti na količine maščob, testenin in sladkarij, ki jih zaužijemo.

Bolje je tudi, da se izogibamo pikantnim jedem in alkoholu, ki lahko poveča srbenje na nogah. Uživanje kave naj bo zmerno, priporočam pa čimveč sadja in zelenjave, ki vsebujeta mnogo vitaminov in bistveno pripomoreta, da je odvajanje redno. Pacientom s krčnimi žilami svetujem športno udejstvovanje, toda tudi tu velja pravilo, da ni vsak šport za vsakogar. Tako svetujem sprehode v naravo, tek, kolesarjenje in predvsem plavanje. Odsvetujem vse športe, ki so zelo naporni kot npr. tenis, dviganje uteži ali ki so zelo nasilni npr. judo, karate ipd., ker so tu pogosti udarci v noge.

Ko potujejo, morajo pacienti s krčnimi žilami prekiniti dolgotrajno sedenje s krajšimi sprehodi. Če to ni mogoče (npr. v letalu), ko pridejo na cilj naj za eno uro ležejo ali sedejo s privzdignjenimi nogami. Tudi med gledanjem televizije je bolje imeti privzdignjene noge, nikoli pa ne prekrizanih. Kadarkoli začnejo krčne žile zelo boleti, če otdrijo ali noge otečejo, mora pacient takoj do zdravnika, kajti vsako vnetje krčnih žil je lahko zelo nevarno. Če so krčne žile zelo velike je bolje, da se posvetujete s kirurgom, če jih je treba odstraniti z operacijo.

* * *

V Gorici so pred nedavnim ustanovili novo kulturno zadrugo »Maja«. Gre za prvo tovrstno družbo na Goriškem. Njen namen je predvsem vključevanje v svet kulturnega delovanja preko združništva, poleg tega pa naj bi zadruga zagotovila članom primerno profesionalno raven na področju kulturnega ustvarjanja. Zadruga »Maja« ima sedaj 16 članov, odprta pa je vsem, ki jih takšna dejavnost zanima. Ustanovni občni zbor zadruge je bil 15. oktobra letos, za predsednika pa je bil izvoljen Igor Komel.

NAŠA DRUŠTVA

»Baragov dom« iz Ricmanj

V Ricmanjih, strmi vasi v dolinski občini, bodo kmalu praznovali 20. obletnico nastanka župnijskega doma, poimenovanega po škofu in misijonarju Frideriku Baragi. Kot je povedal predsednik doma, župnik Angel Kosmač, je dom nastal skorajda po naključju. Na istem mestu, kjer danes stoji sedež tega društva, so nekoč bile štiri podirajoče se hiše, ki so ogrožale celo cerkveno stavbo. Zato so se v župniji odločili, da podrtije odstranijo in cerkev zavarujejo vsaj z zidom. V ta namen so zaprosili za posojilo škofijo, ki jim je za tisti čas dala v ta namen precej denarja, ker jim je odbila prošnjo za gradnjo nove cerkve pri Domju. S tem denarjem, je povedal g. Kosmač, smo si lahko privoščili kaj več kot samo nov zid. Tako je prišlo do odločitve, da postavijo v Ricmanjih novo župnijsko dvorano, kasneje pa je iz tega nastala cela stavba. Na novo zgrajenem domu je bilo treba dati tudi ime. Tudi tej izbiri je botrovalo naključje. Leta 1968 so se namreč župljani udeležili izleta v Dobrno in Trebnje, Baragove kraje, ravno tedaj pa so bile tam številne proslave ob 100-letnici škofove smrti. Pod vtisom tega doživetja je prišel na dan predlog, da bi dom v Ricmanjih poimenovali po Frideriku Baragi.

Toliko torej o nastanku tega župnijskega društva. »Baragov dom« je bil uradno odprt junija 1972. Od samega začetka je bilo njegovo delovanje vsestransko in zelo živahno. Vsako nedeljo so imeli v Ricmanjih kako prireditev, če ni bilo drugega, so predvajali vsaj film. Veliko je bilo tudi kul-

turnih večerov, predavanj, predvajanj diapozitivov, številne in dobro obiskane pa so bile tudi proslave ob obletnicah ter raznih cerkvenih praznikov. Zelo slovesna so bila vsako leto božičnica, miklavževanje in slavja na dan vaškega zavetnika Sv. Jožefa. Veliko je bilo tudi koncertov, gostovanj, razstav ipd.

»Baragov dom« je v bistvu še z večjo vnmom nadaljeval z bogato kulturno dejavnostjo, ki se je začela že v župnijski dvorani, ko dom še ni bil sezidan. Skoraj 15 let je v tem okviru delovala glasbena šola, v kateri so med drugim poučevali klavir, kitaro, posebno pozornost pa so posvečali poučevanju harmonike. V obdobju najplodnejšega delovanja »Baragovega doma« je nekaj let obstajal tudi ansambel. Precej časa je pel tudi otroški pevski zborček, ki je prekinil delovanje pred kakimi petimi leti, dramska skupina pa je postavila na oder nekaj zanimivih predstav. Skratka, v začetnem obdobju so v »Baragovem domu« poskusili z vsemi dejavnostmi, ki sodijo v društveno delovanje.

V osemdesetih letih pa so v Ricmanjih, le nekaj metrov od cerkve, zgradili novi kulturni dom — Babno hišo, zaradi česar se je delovanje »Baragovega doma« v tem obdobju nekoliko omejilo, saj bi bila konkurenca med obema nesmiselna. Poleg tega so nastopili novi časi, v katerih so nekatere tradicionalne prireditve izgubile svoj pomen. Da je mera polna, je treba k temu dodati še demografski padec, ki je v majhni vasi, kot so Ricmanje, še posebno občuten.

Na slovesnosti ob otvoritvi »Baragovega doma« leta 1972 je pel tudi otroški pevski zborček pod vodstvom Marte Komar

Delovanje »Baragovega doma« je od samega začetka usmerjal dr. Angel Kosmač, ki je že več kot 30 let župnik v Ricmanjih, z nekaterimi navdušenimi sodelavci. Ko so stopili v veljavo protipožarni predpisi in je bilo treba dvorano prilagoditi novim normam, je delovanje v domu utihnilo, čeprav ni nikoli popolnoma zamrlo. Dela so trajala kaka tri leta, sedaj pa, ko je dvorana zopet urejena, snujejo v »Baragovem domu« nove načrte. Predvsem naj bi proslavili 20-letnico društva, v kratkem pa naj bi začeli pripravljati tudi božičnico. Delovanje se torej nadaljuje, od zanimanja vaščanov, predvsem mlajših, pa je odvisna nadaljnja usoda doma.

Ob koncu velja omeniti še tole zanimivost: v okviru župnijske skupnosti v Ricmanjih že 20 let deluje zelo zanimiv etnografski muzej, v katerem hranijo lepe in marsikdaj tudi dragocene predmete. Trenutno si ga ni mogoče ogledati, ker sedaj obnavljajo župnijsko dvorano, v kateri so shra-

njene umetnine in stari predmeti in torej trenutno samevajo v skladišču, vendar jih bodo v kratkem spet razstavili.

(hj)

* * *

V Sloveniji je v teku živahen volilni boj. Politične volitve bodo 6. decembra. Po novi ustavi bosta zakonodajna oblast imela državni zbor in državni svet. Oba bosta izvoljena v decembru. Ta dan pa bodo volili tudi novega predsednika republike.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Robert Hlede **BISTVO ETIKE**

Če kje, je prav v izkušnjah človeškega trpljenja možno odkrivati prvine, ki zadevajo etiko v najglobljem smislu. Gre predvsem za vprašanja o smislu trpljenja.

V iskanju odgovora se človek navadno opira na več načel, s katerimi skuša usmerjati svoje delovanje: to je lahko razločevanje dobrega od zla, spoštovanje moralnih zapovedi, vidik osebne sreče ali pa iskanje popolne izpolnjenosti. S temi vprašanji so se srečevala že najstarejša ljudstva, prvi pa jih je povezal s filozofskimi razmišljanji Aristotel v antični Grčiji. Označil jih je kot etična vprašanja in etično obnašanje razvrstil glede na človekove naravne lastnosti. Po Aristotelovem mnenju naj bi namreč človek imel vrsto sposobnosti, ki uravnajo njegovo življenje; trdil je, da je v teh lastnostih, poleg njihovega osnovnega namena, zapisan tudi zakon, ki naj bi ga človek spoštoval in uporabljal. Na primer: človekova sposobnost samozavedanja in mišljenja naj bi služila samo miselni dejavnosti oziroma obravnavanju najvišjih resnic ter skrivnosti.

Etika, izpolnjena z verskim sporočilom, se običajno ne razlikuje od moralnih zakonov, ki usmerjajo človeško nravo in njegovo siceršnjo vsakodnevno delovanje. To potrjuje, da naravni zakoni niso v nasprotju z zakoni religioznega počela. Še več: med obema je neločljiva povezanost. Slednje trditve ne zmanjšuje niti dejstvo, da je današnja krščanska etika vse bolj osredotočena na subjektivno, notra-

njo plat človekovega ravnanja, vse manj pa na objektivnem, zunanjem, se pravi konkretnem vidiku le-tega. S tem, ko poudarja predvsem moralno plat človekovega obnašanja in ravnanja, pa se pravzaprav obrača k temeljnim verskim resnicam in načelom — slonečim na evangeljskem izročilu — ki ciljajo na samo bistvo etike.

Sodobna etika, ki obravnava človeka kot povsem svobodno bitje, se potemtakem bistveno razlikuje od krščanske, ki versko in npravno vsebino nekako združuje. Svojevrstna potrditev tega pa niso le razmišljanja sodobnih razumnikov, temveč skoraj vsi veliki filozofi preteklosti (Descartes, Spinoza, Kant, Hegel itd.), ki so napisali in oblikovali vsak »svojo« etiko, etiko torej, ki se po pristopu medsebojno razlikuje. Navkljub siceršnjemu spoštovanju omenjenih mislecev in priznavanju njihovega pomena ter vloge pri nastajanju in utrjevanju laične oziroma (po)svetne misli, je ob tem vendarle treba dodati še neko drugo ugotovitev, in sicer, da se tovrstna etika prepogosto izkazuje za spremenljivo in nedorečeno. Ker ni grajena na »prvem in zadnjem smislu vsega in vsemu«, je povsem logično, zakaj le-ta (p)ostaja vprašljiva, še zlasti v današnjem času, ko sta človekovo življenje in sreča — potem ko so zadovoljene njegove najosnovnejše potrebe — v tolikšni meri odvisna od (osebnih) odločitev in izbir, ki so za človeka ključnega pomena. Kot znano pa tovrstne odločitve niso enostavne, saj jih pogojuje okolje, v katerem prevladujeta popolni materializem in individualizem — nesposoben, da gradi z drugimi — in okolje, kjer je vse težje pametno izbirati in se pravilno odločati.

Družbe zahodnega tipa pa označujeta predvsem dve težnji. Prva zadeva poskuse, s katerimi želi človek vse — tudi veselje — podrediti

Pismo uredništvu

DVOJEZIČNI NAPISI

Slovenska obalna mesteca in vasi so prijazni kraji ob našem sinjem Jadranu. Dihajo neko starodavnost, neko mehko otožnost, nekaj, v kar se človek hitro zaljubi. Poseben čar in znamenje visoke kulture ter pravilno pojmovanega narodnega sožitja so dvojezični napisi: v slovenščini in italijanščini. Brez težav ugotovimo, da je prav vse dvojezično in da se dosledno upošteva navzočnost italijanske manjšine. To je očarljivo in tako je prav: ne glede na sorazmerno majhno število pripadnikov italijanske narodnosti (do 3000).

Kako drugače je to v Trstu, v (Stari) Gorici in na vsem področju, kjer v Italiji v zamejstvu živijo Slovenci! Imena krajev in vasi še vidimo napisana tudi v slovenščini, vendar je to v glavnem vse. Tam ni dvojezične očarljivosti, ampak civilizacijsko razočaranje. Tako je kljub resnici, da v zamejstvu živi najmanj 60 tisoč Slovencev. Kakor da bi še vedno veljala odločba italijanskega kralja z dne 15. 10. 1922, da se v vsej Furlaniji in Julijski pokrajini prepoveduje uporaba slovenščine!? Bo v Novi Evropi tako, da bodo morali majhni narodi in narodne manjšine zatajiti svoj jezik? V tem primeru — Evropa, nasvidenje — bomo ostali kar v »Raju pod Triglavom«!

Dvojezičnik

(Ime in priimek ter naslov v uredništvu)

LEVSTIKOVA HOTELA V ITALIJI

PALACE HOTEL je v samem središču Gorice, približno en km od državne meje. Ponaša se z odlično restavracijo, dnevnim barom, dvema dvoranama za 120 obiskovalcev in lastnim zaprtim parkiriščem.

V udobnih sobah je skupno 150 postelj. V sobah so kopalnica, sušilec za lase, mini bar, telefon in radijski ter televizijski sprejemnik. Za dobro počutje in informiranost gostov skrbi slovensko osebje.

Naslov: PALACE HOTEL, Corso Cavour 63, 34170 GORIZIA GORICA, tel. 0481/82166, fax 0481/31658

Na novo odprti HOTEL EMONA, II. kat. je v zgodovinskem središču Rima

Vse sobe imajo lastno kopalnico, radijski in televizijski sprejemnik, telefon in mini bar.

Tudi tukaj boste v družbi rojakov, ki bodo pripomogli k vašim lepšim počitnicam.

Pokličite nas na telefon: 06/7027827 ali 7027911; fax 06/7027878

Naslov: HOTEL EMONA, Via Statilia 26, 00185 ROMA

V obeh hotelih imajo slovenski gostje popust! Pričakujemo vas.

sebi. S tem, ko svet zaradi razvoja sredstev obveščanja postaja vse manjši — gre za planetarno osveščenost in ozaveščenost, ki je vsekakor pozitivna — se po drugi strani povečuje oholost, ki ne priznava nikakršnih razdalj, kakor tudi miselnost, ki vodi v egocentričnost. Gre za logiko »jaza«, ki je vpet v lastno ozkost in se želi uresničiti na račun drugega, za logiko torej, ki jo lahko primerjamo tisti Kajnovi, ko je umoril svojega brata Abela. Brez spoštovanja razlik med ljudmi, človekom in naravo ipd., ne more priti do priznavanja drugačnosti; brez drugega človeka pa ni odgovornosti, ni etike.

Druga sodobna težnja se nanaša na izničenje pomena časa: tehnološki razvoj in sredstva obveščanja vodijo svet v nekakšno nepokretnost in otopenost oziroma v stanje, katerega edini smisel je osredotočiti se na trenutek, na »imeti« zdej in takoj. Težnja k »živeti v polnosti sedanjih trenutkov« pa se zdi samo na prvi pogled pozitivna, saj prikriva njen poglobljen namen, to je, da bi postalo življenje zbir razdrobljenih trenutkov, brez (vsebinske) povezave med njimi. Preteklost in prihodnost sta tako izločena: edino kar velja, je tembolj izkoristiti trenutek.

Za današnjo dobo je torej značilno, da je izgubila stik s preteklostjo in s spoznanjem, »od kod« prihaja. Priče smo krizi tradicionalnih vrednot in klasičnih resnic, s tem pa tudi stanju, v katerem človekova vest ni sposobna razlikovati med dobrim in slabim; to je doba »Boga«, se pravi brez izvora in korenin, iz katerih bi vse izhajalo. Ne vedeti »od kod« prihajamo, pomeni ne vedeti »kam iti«. Takšna naravnost ni nič drugega kot nihilizem — njegov utemeljitelj je nemški filozof Friedrich Nietzsche (1844-1900) — ki načeloma zavrača vse etične in moralne vrednote. Izhaja iz logike prevrednotenja vrednot: ker

ŠPORT

V košarkarski B 2 ligi

Kljub vrsti porazov stanje ni dramatično

»Ja, ja, ja, v B ligu se gra...«. Tako je odmevalo ob koncu lanskega prvenstva v tržaški športni palači, ko so številni Jadranovi navijači po končnem žvižgu zadnje prvenstvene tekme proslavljali napredovanje naše združene ekipe v prestižno drugoligaško prvenstvo. Podobno, še bolj veselo je bilo pred nekaj leti, ko si je Jadranova »zlata« generacija z Markom Banom na čelu v pravi zamejski košarkarski evforiji prvič izbojevala pravico za vstop v italijansko košarkarsko elito. Prvi poskus dostojnega nastopanja v drugoligaškem prvenstvu pa je propadel. Kdor je mislil, da bo »zlati« Jadran suvereno nastopal tudi v tako močni konkurenci, se je pošteno zmotil. Naši so namreč bili med šibkejšimi ekipami v prvenstvu in so običali na zadnjih mestih lestvice. Le dejstvo, da so tistega leta po končanem prvenstvu razdelili B ligo v elitno skupino in v B2 ligo, jih je rešilo pred ponovnim nastopanjem v C ligi. Leto zatem pa je prišlo do nazadovanja.

Ob tedanjem napredovanju v B ligo je bilo po kasnejši analizi in po logičnem sklepanju storjenih nekaj napak. V prvi vrsti ni bilo volje, da bi združeno ekipo okrepili z nekaterimi bolj izkušenimi igralci, kar bi po vsej verjetnosti preprečilo takojšen izpad. Predvsem pa je bilo čutiti veliko pomanjkanje ustreznega finančnega kritja. Marsikdo si je verjetno delal utvare, da bo nastopanje v B ligi organizacijsko podobno tretjeligaškemu prvenstvu in to je bila verjetno najhujša napaka. Že tedaj so namreč v tem prvenstvu nastopale polprofesionalne in profesionalne ekipe, Jadran

pa je žal ostal na skoro amaterskem organizacijskem nivoju.

Letos se ponavlja ista slika. Po nekaj letnem trudu so se »plavi« spet vrnili v B2 ligo. Vendar je ekipa ostala v primerjavi z lanskoletnim nižjim prvenstvom praktično nespremenjena: morda je še malenkost šibkejša zaradi odhoda solidnega branilca Sosiča in perspektivnega Ažmana. Prišli so sicer nekateri požrtvovalni mladinci, tako da je Jadran najmlajša ekipa v prvenstvu. To je brez dvoma dober izgled za prihodnost, vendar je treba pomisliti tudi na sedanjost.

Serijski petih zaporednih porazov seveda zaskrbljuje, vendar stanje le ni tako dramatično, kot bi lahko mislili. V prvi vrsti je treba poudariti dejstvo, da je naša združena ekipa izgubila vsako tekmo s povprečno 6 točkami razlike, kar pomeni, da je bila skoro enakovredna nasprotnikom. V obeh domačih srečanjih pa je vse do zadnjih minut vodila, le ob koncu sta bila nasprotnika spretnejša. Kriva je predvsem neizkuščenost, vendar bi se stanje moralo iz tekm v tekmo le nekoliko izboljšati. Poleg tega je trener Drvarič košarkarski lisjak in bo prav gotovo vлил v ekipo potrebno samozavest in dragocena navodila.

Dejstvo je, da v ekipi manjka igralca, ki bi lahko nastopal v vlogi visokega centra. Odbor bi lahko poskrbel za tovrsten nakup pri zadnjih novembrskih pogajanjih. Prihod visokega igralca bi brez dvoma bistveno ojačal ekipo. V začetku prvenstva se je med drugim govorilo, da se bo vrnil Boris Vitez, vendar se je ta možnost v zadnjem mesecu vidno zmanjšala.

(Dar)

naj bi človek nastal iz nič, naj bi se tudi njegovo življenje iztekalo brez kakršnih koli omejitev, to je v nič-u.

Ob tem bi se lahko vprašali, kdo je pravzaprav človek, in poiskali odgovor v njegovih najmočnejših, najresnejših trenutkih življenja: vrednost le-tega bi se namreč morala odkrivati predvsem skozi tovrstne preizkušnje. Kajti šele, ko gre za težke in usodne trenutke, ki so prepojeni z bolečino in trpljenjem, bodisi telesnim ali psihičnim, človek spozna pravo resnico o sebi in drugih. Utvare in lažne iluzije o življenju izginejo, ostane pa tisto, kar je najpomembnejše: sprejemanje trpljenja kot dragocenost in nezamenljivo človekovo izkušnjo. Trpljenje namreč človeka očiščuje (odvečnega) in ga usmerja v bistvo njegovega obstoja. Trpeči ljudje so zaradi tega kot žive skale pri izgradnji človeške družbe, saj že sami po sebi pričujejo o vrednotah in smislu življenja.

Človeško trpljenje ima nešteto obrazov. Vsakdo za nekaj trpi: sleherna bolečina, kot sleherni človek, sta neponovljiva in tudi neprecenljiva vrednost. Zato je trpljenje — od tistega, ki se zdi nepomembno in zanemarljivo, pa vse do najhujšega — tudi osnovna prvina človekove istovetnosti in kot nekakšno vodilo za pravilno razumevanje vseh vrst preizkušenj. Vrednote, smisel življenja, etika, namreč zraščajo svoje korenine prav tja, kjer se človek čuti nekoristnega, kjer se njegovo življenje zdi brezupno in povsem nesmiselno. V praznini te vrste se lahko dosega največja popolnost in najgloblja človekova istovetnost. Gre za spoznanje, do katerega lahko pride sleherni človeško bitje, v kolikor resnično prisluhne potrebam in željam drugega človeka. V tem odnosu prihaja do prosojnosti, ki človeku pomaga k pravim vrednotam, etiki in kulturi.